

Winkelcriminaliteit in Alkmaar

* Voormeting *

Amsterdam, maart 1993
Van Dijk, Van Soomeren en Partners
M.J.J. López en P. de Savornin Lohman

van dijk, van soomeren en partners

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
KvK Amsterdam nummer 176.766
Van Diemenstraat 410 - 412, Amsterdam
postadres Mariotteplein 9, 1098 NW Amsterdam
tel 020 - 625 75 37, 626 69 70
fax 020 - 627 47 59

Inhoudsopgave

	pag.
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding en opzet van het onderzoek	1
1.2 Kenmerken onderzoeksgroep	2
2 Het gehele onderzoeksgebied	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Onveiligheid en overlast	4
2.3 Slachtofferschap	5
2.4 Preventieve maatregelen	10
2.5 Waardering voor de inspanning van de diverse betrokkenen	12
2.6 Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar	14
2.7 Samenvatting	14
3 De vijf winkelgebieden	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Onveiligheid en overlast	17
3.3 Slachtofferschap	19
3.4 Preventieve maatregelen	20
3.5 Waardering voor de inspanning van de diverse betrokkenen	22
3.6 Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar	24
3.7 Samenvatting en conclusies	25
4 Conclusies en aanbevelingen	27

Inleiding

1.1 Aanleiding en opzet van het onderzoek

Uit bestudering van de politiegegevens bleek dat de detailhandel in Alkmaar het afgelopen jaar een sterke stijging (40%) van het aantal winkeldiefstallen liet zien. Daarnaast bestond het vermoeden dat ook andere vormen van criminaliteit en overlast in en rond de winkels problematische vormen hadden aangenomen. Dit vormde voor de gemeentepolitie Alkmaar aanleiding om samen met andere betrokken partijen een projectgroep op te richten en in gezamenlijk overleg te bezien op welke wijze de problematiek een halt kan worden toegeroepen.

Aangezien in 1991 door de Ministeries van Justitie en Economische Zaken en het Hoofdbedrijfschap Detailhandel op verschillende lokaties op winkelcriminaliteit gerichte voorbeeldprojecten waren geïnitieerd, besloot de projectgroep gebruik te maken van de lessen die uit deze voorbeeldprojecten zijn te trekken. Hiertoe werd een subsidie bij het Ministerie van Justitie aangevraagd (en verkregen) en aan onderzoeksbureau Van Dijk, van Soomen & Partners (DSP) de opdracht gegeven de effectevaluatie van het op te zetten Alkmaarse Winkelcriminaliteit Project uit te voeren.

De effectevaluatie bestaat uit twee metingen onder de lokale winkeliers. De eerste meting (voormeting) is in januari 1993 gehouden. Doel van de voormeting was inzicht te krijgen in de omvang en aard van de onveiligheidsgevoelens, overlast en slachtofferschap van de winkeliers en hun personeel vóór het moment dat men in het kader van het project een pakket van preventieve maatregelen gaat invoeren. Daarnaast is geïnventariseerd welke preventieve maatregelen de winkeliers reeds zelf hebben genomen, wat hun oordeel over het preventieve optreden van de politie en gemeente is en wat hun houding ten opzichte van het project is. Op basis van de uitkomsten van de voormeting stelt de projectgroep een plan van aanpak op waarin maatregelen worden aangekondigd om de geconstateerde knelpunten te bestrijden. Twee jaar na de voormeting, d.w.z. in januari 1995, wordt vervolgens de tweede meting (nameting) gehouden. Deze zal inventariseren óf het niveau van onveiligheidsgevoelens, overlast en slachtofferschap na het invoeren van de maatregelen daadwerkelijk is afgenomen en wat het oordeel van de winkeliers over het project is.

In deze rapportage worden de resultaten weergegeven van de voormeting onder de winkeliers in Alkmaar. Deze voormeting gebeurde met behulp van schriftelijke vragenlijsten die persoonlijk door de leden van de projectgroep werden uitgereikt en opgehaald.

In totaal zijn in het gehele onderzoeksgebied 610 winkelbedrijven¹ gevestigd. Het onderzoeksgebied zelf is op te splitsen in 5 kleinere winkelgebieden dan wel -centra, die tezamen een belangrijk deel van het Alkmaarse winkeliersbestand vormen².

1 Het begrip winkel is als volgt afgeperkt 'bedrijven waar materiële goederen verkocht worden'. Kapsalons en videowinkels hebben wel meegedaan, reisbureaus, stomerijen, snackbars en dergelijke niet.

2 In Alkmaar zijn niet alle winkelgebieden en -centra in het onderzoek betrokken. Slechts die lokaties waarover enig vermoeden bestond dat de winkelcriminaliteit ongewenste proporties had aangenomen, kwamen voor de voormeting in aanmerking.

1.2 Kenmerken onderzoeksgroep

Respons

Tabel 1: Respons voormeting

Gebied	Steekproef	Respons
Centrum	370	249
Europaboulevard/Mare	65	64
Van Ostadelaan/Hoefplan	28	18
Wendelaarstraat	11	11
Vondelstraat/Koelmanln.	15	11
Onbekend	■	1
Totaal	489	354

De medewerking aan het onderzoek mag als 'goed' worden beschouwd: 75% van alle winkeliers heeft meegedaan aan het onderzoek. Dit geldt echter niet voor het gebied Van Ostadelaan/Hoefplan. In dit gebied waren slechts 18 van de 28 benaderde winkeliers bereid om de vragenlijst in te vullen. Dit heeft dan ook consequenties voor de mate waarin in deze rapportage specifieke uitspraken kunnen worden gedaan over Van Ostadelaan/Hoefplan.

Aantal geënquêteerde winkeliers

Er hebben 354 winkeliers meegedaan aan het onderzoek.

Omvang bedrijf

In het merendeel van de winkelbedrijven ($n = 272$; 80%) zijn minimaal 2 en maximaal 10 mensen werkzaam. In 30 winkelbedrijven (9%) zijn 11 tot-en-met 50 mensen werkzaam en in 8 winkelbedrijven (2%) 51 tot-en-met 100 werknemers. Vier winkelbedrijven (1%) hebben meer dan 100 werknemers in dienst. In 28 gevallen (8%) gaat het om een eenmansbedrijf. Twaalf respondenten hebben de vraag niet ingevuld.

Type branche

Qua branche zijn de winkelbedrijven als volgt onder te verdelen:

- textiel en schoeisel ($n = 108$; 31%);
- doe het zelf/ontspanning/vrije tijd ($n = 47$; 13%);
- levensmiddelen ($n = 35$; 10%);
- woninginrichting ($n = 33$; 9%);
- drogisterij/lichaamsverzorging ($n = 17$; 5%);
- genotmiddelen ($n = 17$; 5%);
- optiek/juwelier/sieraden ($n = 17$; 5%);
- technisch huisraad ($n = 13$; 4%);
- bloemen/planten/tuin ($n = 12$; 3%);
- boeken/kantoorbenodigdheden ($n = 9$; 3%);
- warenhuizen ($n = 8$; 2%);
- benzine/service ($n = 5$; 1%);
- overig ($n = 32$; 8%).

Functie respondenten

Het lag in de bedoeling dat van elk bedrijf de eigenaar, filiaalhouder of (assistent) - bedrijfsleider zou worden geënuquêteerd. Dit is in 322 van de 354 gevallen inderdaad gebeurd.

2 Het gehele onderzoeksgebied

2.1 Inleiding

In dit tweede hoofdstuk komen de onderzoeksbevindingen aan de orde, die betrekking hebben op het gehele onderzoeksgebied. Er wordt dus (nog) geen onderscheid gemaakt naar de vijf deelgebieden³.

In de eerstvolgende drie paragrafen worden de aard en omvang van de onveiligheidsgevoelens, overlast, slachtofferschap en preventiemaatregelen van de Alkmaarse winkeliers behandeld. Vervolgens komen in paragrafen 2.5 en 2.6 de waardering van de winkeliers voor de preventieve inspanning van de diverse betrokkenen en het draagvlak voor het op te starten preventieproject aan de orde. Paragraaf 2.7 geeft tot slot een korte samenvatting.

2.2 Onveiligheid en overlast

Veiligheid in de eigen winkel

Een groot deel van de geënquêteerde winkeliers (77%) voelt zich zelf over het algemeen redelijk tot zeer veilig in de eigen winkel:

- 50 winkeliers (14%) zeggen zich zeer veilig te voelen;
- 223 winkeliers (63%) voelen zich redelijk veilig;
- 63 winkeliers (18%) antwoorden 'veilig noch onveilig';
- 14 winkeliers (4%) voelen zich tamelijk onveilig en
- 2 winkeliers (1%) voelen zich zeer onveilig.

Ook het personeel voelt zich volgens de ondervraagde winkeliers over het algemeen zeer veilig (n = 44; 13%) of redelijk veilig (n = 207; 61%). Bij 20% van de winkeliers zou het personeel zich 'veilig noch onveilig' voelen (n = 69). In 5% van de gevallen voelt het personeel zich volgens de winkeliers tamelijk onveilig (n = 16) en in één geval zeer onveilig.

Iets meer dan de helft van de winkeliers (51%) is van mening dat de kans om als detaillist slachtoffer van een misdrijf te worden ten opzichte van één jaar geleden is toegenomen. Slechts 2% is van mening dat de slachtofferkans is afgenomen en volgens 39% is deze gelijk gebleven. Acht procent van de respondenten wist geen antwoord op deze vraag te geven.

Overlast

Zeven procent van de winkeliers (n = 24) zegt veel overlast te ondervinden van bepaalde mensen of groepen mensen. Iets meer dan de helft (n = 190; 55%) heeft hier in beperkte mate last van. Welke (groepen) mensen deze overlast veroorzaken is onderstaand weergegeven.

³ Het onderscheid naar deelgebied wordt pas in hoofdstuk 3 gemaakt.

Tabel 2: (Groepen) mensen die overlast veroorzaken

	Aantal respondenten (n = 213)
Winkeldieven	113 (51 %)
Verslaafden	99 (44 %)
Jongeren	86 (39 %)
Zwervers	71 (32 %)
Etnische minderheden	53 (24 %)
Lastige klanten	25 (11 %)
Daders van andere delicten	6 (3 %)
Anders	21 (9 %)
Totaal⁴	213

De meeste overlast wordt volgens de winkeliers veroorzaakt door winkeldieven. Ook verslaafden, jongeren en zwervers worden vaak door de winkeliers genoemd. De aard van de overlast bestaat voor de winkelier vooral uit 'stelen' (n = 137) en 'rondhangen' (n = 103)⁵. In mindere mate wordt hier genoemd 'het beangstigen van klanten' (n = 48), 'het lastig vallen van personeel' (n = 45), 'vernielen' (n = 42), 'het lastig vallen van klanten' (n = 25) en geluidsoverlast (n = 15). Volgens het merendeel van de winkeliers zijn er geen specifieke dagen te noemen waarop de overlast het hevigst zou zijn. Ongeveer de helft (49 %) van de winkeliers zegt dat het niet uitmaakt, 18 % noemt velerlei dagen, 15 % zegt dat gewone door-deweekse dagen het hoogste scoren en 12 % noemt de koopavond als specifiek moment waarop de overlast het hevigst zou zijn.

2.3 Slachtofferschap

Winkeldiefstal

Maar liefst 74 % van de winkeliers heeft in 1992 daadwerkelijk winkeldiefstal (door klanten, personeel of derden) in het eigen bedrijf geconstateerd.

- 26 % van de winkeliers heeft geen enkele maal winkeldiefstal geconstateerd;
- 10 % constateerde in 1992 1 maal winkeldiefstal;
- ruim één derde van de winkeliers (37 %) constateerde 2-5 maal winkeldiefstal;
- 11 % constateerde in 1992 6-10 winkeldiefstallen;
- 10 % constateerde 11-25 winkeldiefstallen;
- 4 % constateerde 25-50 winkeldiefstallen;
- 3 % van de winkeliers constateerde tussen de 50 en 100 winkeldiefstallen en
- twee winkeliers (1 %) constateerden 125 respectievelijk 150 winkeldiefstallen in 1992.

Gemiddeld constateerden de winkeliers 8 gevallen van winkeldiefstal in 1992 in hun zaak⁶.

⁴ Er kon meer dan één antwoord worden gegeven.

⁵ Het zal duidelijk zijn dat de door de winkeliers genoemde (groepen) mensen een zekere overlap vertonen. Dit wordt nog eens bevestigd wanneer de aard van de overlast wordt bekeken: 137 winkeliers noemden daarbij 'stelen' als bron van overlast.

⁶ Dit gemiddelde is berekend over **alle** winkeliers; dus zowel de winkeliers die wel als winkeliers die geen slachtoffer werden. Het gemiddelde wordt enigszins opgetrokken door de twee winkeliers die extreem veel winkeldiefstallen (125 resp. 150) in 1992 hebben geconstateerd.

De financiële schade ten gevolge van winkeldiefstal in 1992 was aanzienlijk. Iets meer dan de helft van de winkeliers (n = 205; 58 %) kan een opgave doen van deze vorm van derving.

Tabel 3: Derving door winkeldiefstal

	Aantal respondenten (n = 205)	
Geen schade	63	(31 %)
f 1,-- - f 500,--	46	(22 %)
f 501,-- - f 1.000,--	17	(8 %)
f 1.001,-- - f 5.000,--	47	(23 %)
f 5.001,-- - f 10.000,--	11	(5 %)
f 10.000,-- en meer	21	(10 %)
Totaal	205	(100%)

De omvang van de derving door winkeldiefstal loopt sterk uiteen (van f 0,-- tot f 153.000,--). Dit hangt voor een deel samen met de uiteenlopende omvang van de winkelbedrijven. De gemiddelde schade bedroeg in 1992 f 9.000,-- per slachtoffer en f 7.000,-- per winkelier (berekend over alle onderzochte winkels). De hoogte van dit gemiddelde wordt echter sterk beïnvloed door de hoogste schadebedragen.

In geval van winkeldiefstal doet de helft van de winkeliers (50 %) altijd of meestal aangifte. De andere helft van de winkeliers (50 %) doet daarentegen (bijna) nooit aangifte.

Wat doet men **zelf** met de dader als geen aangifte wordt gedaan?⁷

- 119 winkeliers (34 %) zetten de dader buiten zonder verdere actie;
- 62 winkeliers (18 %) trachten tot een schikking te komen met de dader;
- 49 winkeliers (14 %) trachten de persoonlijke gegevens van de dader te achterhalen;
- 22 winkeliers (6 %) bedreigen de dader;
- 18 winkeliers (5 %) fouilleren de dader;
- 16 winkeliers (5 %) ontzeggen de dader schriftelijk de toegang tot de winkel;
- 11 winkeliers (3 %) houden de dader een tijdje vast en
- 9 winkeliers (3 %) zeggen geweld te gebruiken tegen de dader.

Een deel van de winkeliers (n = 72; 20 %) maakte gebruik van de open antwoordcategorie om aan te geven welke andere maatregelen men zelf neemt tegen de dader als geen aangifte wordt gedaan. Hieruit kwam naar voren dat een deel van de winkeliers de ouders of school van de (jeugdige) daders informeert of de tas en/of jas van de dader doorzoeken⁸.

⁷ Op deze vraag konden de winkeliers meerdere antwoorden geven.

⁸ Aangezien deze antwoordmogelijkheden niet als 'vaste' antwoordmogelijkheid waren opgenomen, is het niet mogelijk aan te geven hoeveel winkeliers deze 'maatregelen' toepassen. Er worden derhalve geen cijfers genoemd.

Op de vraag wanneer volgens de winkeliers in de eigen vestiging de meeste winkeldiefstallen worden gepleegd, antwoordde:

- 66% 'dat maakt niet uit';
- 22% 'gewone door-de-weekse dagen';
- 6% 'zaterdag';
- 4% 'koopavond';
- 1% 'dagen met kaasmarkt' en
- 1% 'woensdagmiddag'.

Volgens de winkeliers is er dus niet echt sprake van een verhoogd aantal winkeldiefstallen op bepaalde verkoopdagen.

Op de vraag welke leeftijdscategorie van daders in de winkel de meeste winkeldiefstallen pleegt, antwoordde⁹:

- 1% 0-10 jaar;
- 34% 10-20 jaar;
- 53% 20-30 jaar;
- 10% 30-40 jaar en
- 2% 40-60 jaar.

Duidelijk is dat met name jongeren en (meer nog) jong volwassenen verantwoordelijk worden gehouden voor de meeste winkeldiefstallen.

Andere delicten

Uit het onderstaande overzicht blijkt dat de winkeliers in Alkmaar van **iedere vorm van winkelcriminaliteit** veel vaker slachtoffer worden dan de gemiddelde Nederlandse winkelier. Maar liefst 90% van de Alkmaarse winkeliers werd in 1992 slachtoffer van één of meer vormen van winkelcriminaliteit¹⁰.

In tabel 4a worden de slachtofferpercentages voor Alkmaar vergeleken met:

- de slachtofferpercentages van een vergelijkbare stad (Leiden)¹¹;
- de landelijke slachtofferpercentages¹².

9 Sommige winkeliers gaven meerdere antwoorden op deze vraag.

10 Deze slachtofferpercentages zijn berekend over de groep winkeliers die de vragen over slachtofferchap met 'ja' of 'nee' beantwoordden. Degenen die 'weet niet' scoorden zijn buiten beschouwing gelaten. Degenen die de vraag niet beantwoordden zijn toegerekend aan de groep niet-slachtoffers.

11 Bron: Rapportage resultaten van de nulmeting onder winkeliers in de binnenstad van Leiden; Van Dijk, Van Soomeren en Partners, 1992.

12 Bron: 'Criminaliteit en de detailhandel: resultaten van een enquête onder detaillisten 1991'; Van Dijk, Van Soomeren en Partners, 1992.

Tabel 4a: Slachtofferpercentages per delict

	Alkmaar	Leiden	Nederland
Winkeldiefstal	74 %	57 %	48 %
Inbraak	32 %	--	19 %
waarvan: - geslaagde inbraak	20 %	10 %	9 %
- poging tot inbraak	25 %	21 %	16 %
Beroving/roofoverval	5 %	6 %	2 %
Graffiti	50 %	71 %	14 %
Vernieling	30 %	25 %	14 %
Bedreiging ¹³	34 %	31 %	7 %
Chantage/afpersing	9 %	16 %	--
Winkelcriminaliteit totaal	90 %	--	63 %

Uit de tabel blijkt dat de uitkomsten voor Alkmaar in grote lijnen overeenkomen met die van Leiden. In Alkmaar komen winkeldiefstal en geslaagde inbraken echter beduidend vaker voor dan in Leiden, terwijl graffiti minder vaak voorkomt. Zowel Alkmaar als Leiden scoren hoger dan het landelijk gemiddelde; dit is niet zo vreemd aangezien in de landelijke enquête ook (zeer) kleine gemeenten meedoen. Deze trekken het gemiddelde omlaag. Kortom: winkelcriminaliteit is vooral een probleem van de middelgrote en grote gemeenten.

Tabel 4b: Frequentie van de delicten

	Aantal slachtoffers absoluut	1 keer %	2-5 %	6-10 %	11-25 %	26 > %
Winkeldiefstal	203	13	50	15	13	11
Inbraak	68	65	34	1	--	--
Poging tot inbraak	82	61	39	--	--	--
Beroving/roofoverval	16	88	13	--	--	--
Graffiti	167	30	51	14	2	3
Vernieling	105	49	43	7	1	1
Bedreiging	113	26	50	12	5	2
Chantage/afpersing	31	61	29	3	3	3

Inbraak (en poging tot inbraak) en beroving/roofoverval komen over het algemeen niet vaker dan één maal per slachtoffer voor. Bij graffiti, vernieling en bedreiging is het aantal meervoudige slachtoffers daarentegen hoger dan het aantal winkeliers dat in één jaar tijd 'slechts' éénmaal door het delict werd getroffen.

De gemiddelde herstelschade per graffiti-slachtoffer lag in 1992 op f 700,--. Gemiddeld over alle winkeliers bedroeg de schade door graffiti in 1992 f 350,--. De gemiddelde schade inzake vernieling lag op f 1.800,-- per slachtoffer, hetgeen correspondeert met een gemiddelde schade van f 550,-- per winkelier.

¹³ Dit betreft zowel winkeliers als ook medewerkers.

Eén-en-dertig winkeliers meldde in de enquête in 1992 slachtoffer te zijn geweest van chantage of afpersing. Van deze winkeliers ondervonden 23 geen financiële schade. Eén winkelier werd afgeperst voor f 25,--, één voor f 30,--, twee voor f 100,--, één voor f 200,--, één voor f 1.500,--, één voor f 2.000,-- en één voor f 6.995,--.

Tabel 5: Aangiftebereidheid per delict

	Alkmaar	Nederland ¹⁴
Winkeldiefstal	50%	46%
Geslaagde inbraak	96%	98%
Poging inbraak	68%	57%
Beroving/roofoverval	89%	98%
Graffiti	6%	10%
Vernieling	50%	37%
Bedreiging ¹⁵	35%	37%

Uit het bovenstaande blijkt dat de aangiftebereidheid in Alkmaar in grote lijnen overeen komt met het landelijk beeld. De aangiftebereidheid voor de delicten beroving/roofoverval en graffiti is echter in vergelijking tot het landelijke beeld aan de lage kant.

Uit het bovenstaande kunnen de volgende **conclusies** worden getrokken:

- Winkeldiefstal is het meest voorkomende delict. Maar liefst driekwart van de Alkmaarse winkeliers constateerde in één jaar tijd één of meer winkeldiefstallen. Gemiddeld gaat het om 8 winkeldiefstallen per winkel. De gemiddelde schade per slachtoffer lag op f 9.000,-- in één jaar tijd. In vergelijking met een vergelijkbare gemeente (Leiden) is het slachtofferschap van winkeldiefstal in Alkmaar hoog te noemen (Alkmaar 74%; Leiden 57%).
- Graffiti is een veel voorkomend probleem; iets meer dan de helft (51%) van de Alkmaarse winkeliers kreeg er in 1992 mee te maken. De gemiddelde schade per graffiti-slachtoffer lag op f 700,-- in één jaar tijd. Vergeleken met Leiden komt graffiti beduidend minder vaak voor (Leiden 71%).
- Vernieling kwam in 1992 bij de Alkmaarse winkeliers minder vaak voor dan graffiti. Eénendertig procent van de winkeliers kreeg hiermee te maken. Het schadebedrag per slachtoffer is echter groot te noemen: f 1.800,-- in één jaar.
- Ook bedreigingen komen veelvuldig voor, éénderde van de winkeliers kreeg hiermee te maken. Meestal bleef het niet bij één incident, maar kreeg de winkelier meerdere malen met bedreiging te maken. Vergeleken met het landelijke gemiddelde (7%) komen bedreigingen in Alkmaar extreem veel voor.
- Het (zware) delict beroving/roofoverval komt in Alkmaar beduidend vaker voor (5%) dan gemiddeld in Nederland (2%). Daarnaast is de aangiftebereidheid voor dit delict voor verbetering vatbaar.
- Voor graffiti geldt hetzelfde verhaal als voor beroving/roofoverval. Graffiti komt in Alkmaar beduidend vaker voor (50%) dan gemiddeld in Nederland (14%). Daarnaast is de aangiftebereidheid voor dit delict voor verbetering vatbaar.

¹⁴ Bron: 'Criminaliteit en de detailhandel: resultaten van een enquête onder detaillisten 1991', Van Dijk, van Soomeren & Partners, 1992.

¹⁵ Dit betreft bedreiging van zowel winkeliers als medewerkers.

- Ook inbraken komen bovengemiddeld vaak voor. Alkmaar zit, waar het geslaagde inbraken betreft (20%) ver boven het gemiddelde voor Leiden (10%) en Nederland (9%). Dit is dus wel een punt van zorg. Een gunstig teken is wel dat vrij veel inbraken blijven steken in **pogingen**. Dit duidt er op dat de winkeliers wel het één en ander aan inbraakpreventie hebben gedaan (zie ook paragraaf 2.4).
- Daarnaast blijkt dat 90% van alle winkeliers in 1992 één of meerdere malen is geconfronteerd met winkelcriminaliteit (incl. winkeldiefstal). Gemiddeld werd elke winkelier in Alkmaar 3 maal slachtoffer van winkelcriminaliteit in 1992.

Totale schade

Tweederde van de winkeliers (n = 227) was in staat om een schatting te maken van de totale schade als gevolg van winkelcriminaliteit voor hun vestiging in 1992. Het totale schadebedrag voor deze 227 winkeliers bedroeg bijna anderhalf miljoen gulden (f 1.430.000,--).

Tabel 6: Derving door winkelcriminaliteit

	Aantal respondent (n = 227)	
Geen schade	108	(48%)
f 1,-- - f 500,--	19	(8%)
f 501,-- - f 1.000,--	14	(6%)
f 1.001,-- - f 5.000,--	46	(20%)
f 5.001,-- - f 10.000,--	14	(6%)
f 10.001,-- - f 50.000,--	20	(9%)
f 50.000,-- en meer	6	(3%)
Totaal	227	(100%)

De schadebedragen lopen sterk uiteen. Het hoogst genoemde schadebedrag ligt op f 153.000,--. Het gemiddelde schadebedrag per slachtoffer ligt op f 12.000,--, hetgeen overeen komt met f 11.000,-- per winkelier (berekend over alle winkels). Dit is (volgens de opgave van de respondenten) gemiddeld 0.6% van de totale bruto jaaromzet.

2.4 Preventieve maatregelen

Preventie winkeldiefstal

Bijna alle winkeliers (94%) hebben preventieve maatregelen genomen om winkeldiefstal tegen te gaan. De meest genoemde maatregelen zijn:

- regelmatig afkomen van kassagelden (n = 204; 58%);
- instructie aan personeel om klanten te observeren (n = 199; 56%);
- overzichtelijke indeling van de winkel (n = 184; 52%);
- instructie aan personeel over het ruilen van goederen, omgaan met kassabonnen, etc. (n = 147; 42%).
- spiegels (n = 120; 34%);
- geen uitstallingen van goederen buiten de winkel (n = 103; 29%);
- afgesloten vitrines (n = 102; 29%);
- kluis bij de kassa (n = 101; 29%).

Daarnaast noemen enkele winkeliers:

- elektronische artikelbeveiliging (n = 57; 16%);
- bordjes met de mededeling "bij diefstal volgt aangifte..." (n = 49; 14%);
- controle op paskamers (n = 51; 14%);
- gesloten TV-circuit (n = 28; 8%);
- beschermkap op kassa (n = 24; 7%);
- speciale verpakkingen (n = 17; 5%);
- gescheiden in- en uitgang (n = 16; 5%);
- vertragingshaken (n = 11; 3%);
- kleedklemmen (n = 14; 4%).

Preventie inbraak

Het grootste deel van de winkeliers (85%) heeft eveneens maatregelen getroffen tegen inbraak in de vestiging. Daarbij gaat het met name om 4 soorten maatregelen:

- inbraakveilig hang- en sluitwerk (n = 178; 50%);
- inbraakalarm (n = 144; 41%);
- rolluiken (n = 118; 33%);
- stil alarm (n = 100; 28%).

Er is in Alkmaar echter ook een vrij grote groep (15%) dat **geen enkele** inbraakpreventieve maatregel heeft genomen.

Preventiekosten¹⁶

In Alkmaar heeft meer dan de helft van de winkeliers die de vraag beantwoorden¹⁷ (n = 153; 58%) in 1992 geen geld uitgegeven aan preventie maatregelen.

De overige 42% van de winkeliers (n = 107) maakte deze kosten wel.

- 14 winkeliers (5%) gaven tussen f 1,- en f 500,- uit;
- 15 winkeliers (6%) gaven tussen f 500,- en f 1.000,- uit;
- 43 winkeliers (16%) besteedden tussen f 2.000,- en f 5.000,-;
- 15 winkeliers (6%) besteedden tussen f 5.000,- en f 10.000,-;
- 15 winkeliers (6%) investeerden tussen de f 10.000,- en f 50.000,- en
- 7 winkeliers (3%) gaven in 1992 meer dan f 50.000,- aan preventieve maatregelen uit.

Degenen die aangaven in 1992 geld te hebben uitgegeven aan preventie, besteedden gemiddeld f 12.500,-. Over de totale groep winkeliers berekend gaat het om een uitgave van f 7.000,- per winkel. Deze gemiddelden worden echter sterk omhoog getrokken door een kleine groep winkels die veel geld uitgaf aan preventie (22 winkeliers die meer dan f 10.000,- uitgaven).

Mening over eigen preventie

Iets meer dan de helft van de winkeliers (54%) is van mening dat zij voldoende of ruim voldoende preventiemaatregelen hebben getroffen om winkelcriminaliteit in de eigen winkel tegen te gaan. Bijna de helft van de winkeliers (46%) twijfelt over het niveau van de door hen genomen preventieve maatregelen: ongeveer één derde (37%) vindt de door henzelf getroffen maatregelen voldoende noch onvoldoende, 6% van de winkeliers vindt dat ze onvoldoende of ruim onvoldoende maatregelen hebben getroffen en 4% weet het niet.

¹⁶ Totale kosten zijn operationele kosten + afschrijving.

¹⁷ De overige 92 winkeliers antwoordden 'weet niet' of 'wil niet zeggen'.

Gezamenlijke preventie

Eénderde van de Alkmaarse winkeliers (n = 119; 34%) hebben preventiemaatregelen getroffen tezamen met andere winkeliers. Daarbij gaat het met name om twee maatregelen. Eénvijfde van de winkeliers heeft afspraken met collega's gemaakt om elkaars hulp in te roepen bij onraad (n = 72; 20%). Daarnaast houden enkele winkeliers gezamenlijk toezicht op de straat/gebied rond de winkel (n = 47; 13%). Ruim éénderde van de winkeliers (n = 129; 37%) bleef het antwoord op deze vraag schuldig.

Behoeftte aan meer gezamenlijke actie

Ruim de helft van de winkeliers (53%) heeft behoefte aan meer gezamenlijke actie om winkelcriminaliteit te voorkomen. Eénkwart van de Alkmaarse winkeliers (24%) heeft daar geen behoefte aan en 23% weet het (nog) niet.

2.5 Waardering voor de inspanning van de verschillende betrokkenen

Afhandeling van de aangiften

Van de 354 geënquêteerde winkeliers hebben 234 in 1992 één of meerdere malen bij de politie aangifte gedaan van winkelcriminaliteit. De helft van deze winkeliers (n = 120; 51%) is daarna in het geheel niet geïnformeerd over de verdere afwikkeling van de aangifte. Een kleine 12% is wel geïnformeerd en 15% is sommige keren wel en andere keren niet geïnformeerd. De overige 22% weet het zich niet meer te herinneren.

Waardering voor de preventieve inspanning van de betrokkenen

In onderstaande tabel is weergegeven in hoeverre de winkeliers van mening zijn dat de verschillende betrokkenen voldoende doen om winkelcriminaliteit te voorkomen.

Tabel 7: Waardering voor de preventieve inspanning van gemeente, politie, winkeliers en eigenaar

Waardering	Gemeente	Politie	Winkeliers	Eigenaar
Ruim voldoende	1 (0%)	5 (2%)	11 (3%)	9 (3%)
Voldoende	29 (9%)	49 (14%)	87 (26%)	72 (23%)
Voldoende noch onvoldoende	101 (30%)	106 (31%)	97 (29%)	83 (27%)
Onvoldoende	89 (26%)	98 (29%)	50 (15%)	35 (11%)
Ruim onvoldoende	33 (10%)	22 (7%)	11 (3%)	14 (5%)
Weet niet	87 (26%)	61 (18%)	83 (25%)	99 (32%)
Totaal	340 (100%)	341 (100%)	339 (100%)	312 (100%)

De winkeliers zijn het meest tevreden over de preventieve inspanning van henzelf (29%) en de eigenaar van de winkel dan wel het winkelcentrum (26%). Over de inspanning van de politie en de gemeente is men duidelijk minder tevreden. Slechts 16% is tevreden over de inspanning van de politie en 9% over de inspanning van de gemeente.

De onvoldoendes geven een vergelijkbaar beeld weer. Over zowel de politie als de gemeente toont 36% van de winkeliers zich ontevreden. Iets minder dan een vijfde van de winkeliers (18%) steekt de hand in eigen boezem en 16% oordeelt de preventieve inspanning van de eigenaar als onvoldoende.

Om de winkelcriminaliteit te voorkomen zou de **gemeente** zich volgens de winkeliers de volgende inspanningen kunnen getroosten.

- Zorgen voor meer informeel toezicht door bijvoorbeeld stadswachten (n = 213; 60%).
- Zorgen voor alternatieve activiteiten voor rondhangende jongeren (n = 109; 31%).
- Er voor zorgen dat het winkelcentrum / -gebied er schoner uitziet (n = 69; 20%).

De winkeliers waren van mening dat de **politie** om winkelcriminaliteit te voorkomen het volgende zou moeten doen.

- Driekwart van de winkeliers (n = 268; 76%) vindt dat de politie vaker in het winkelgebied /-centrum moet surveilleren.
- Een kwart (n = 86; 24%) vindt dat aangiften sneller moeten worden afgehandeld.
- Een kwart (= 86; 24%) vindt dat de politie meer adviezen moet geven over het voorkomen van winkelcriminaliteit.

Ten aanzien van **zichzelf** zien de winkeliers de volgende mogelijkheden om meer aan preventie van winkelcriminaliteit te doen.

- Gezamenlijk toezicht houden op de winkelomgeving (n = 126; 36%).
- Zich individueel beter beveiligen tegen winkelcriminaliteit (n = 124; 35%).
- Onderling alarmeringssysteem laten opzetten (n = 72; 20%).
- Gezamenlijk inhuren van een beveiligingsbedrijf (n = 35; 10%).

Tot slot geven de winkeliers enkele preventieve suggesties aan het adres van de **eigenaar**.

- Herinrichten van het winkelgebied / -centrum, zodat onveilige plekken verdwijnen (n = 70; 20%).
- Winkeliers verplichten preventieve maatregelen te treffen (n = 55; 16%).
- Beter onderhouden van het winkelgebied / -centrum (n = 48; 14%).

Een kwart van de winkeliers gebruikte de open antwoordmogelijkheden om suggesties te doen op welke wijze de diverse betrokkenen hun preventieve inspanning kunnen verbeteren. De antwoorden zijn als volgt samen te vatten¹⁸:

- er moet meer persoonlijk contact tussen de politie en de winkeliers moet komen;
- het politieel optreden dient zichtbaarder, effectiever en consequenter te gebeuren;
- vooral na sluitingstijden en op koopavonden dient meer gesurveilleerd te worden;
- er dient een aangiftemogelijkheid te worden geschapen waarbij de winkelier niet naar het bureau hoeft te komen;
- de mogelijkheid dient te worden geschapen winkeldieven een geldboete te laten betalen die (voor een deel) gebruikt wordt om de gedupeerde(n) schadeloos te stellen;

18 Aangezien het hier zogenaamde 'open' antwoorden betrof, is het niet mogelijk aan te geven hoeveel winkeliers achter de geuite uitspraken staan. Er worden derhalve geen cijfers bij de meningen geplaatst.

- de gemeente dient betere voorzieningen voor de jeugd en drugverslaafden te scheppen;
- de winkeliers moeten gezamenlijk geld bijeen brengen, bijvoorbeeld voor het bekostigen van (semi-) formeel toezicht;
- de eigenaren dienen collectief betrapte winkeldieven de toegang tot het winkelgebied of -centrum te ontzeggen;
- de eigenaren moeten meer personeel in de winkel te zetten dan wel meer investeren in preventieve maatregelen¹⁹.

2.6 Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar

Slechts een klein deel van de winkeliers (16%) heeft al iets van de initiatieven vernomen om in Alkmaar een Winkelcriminaliteit project op te zetten.

Het initiatief kan echter rekenen op een groot draagvlak (85%) bij de Alkmaarse winkeliers. Een derde van de winkeliers (33%) vindt een dergelijk project absoluut noodzakelijk, 52% oordeelt het noodzakelijk en 8% vindt het niet noodzakelijk. Een klein deel van de winkeliers (7%) weet nog niet hoe ze het initiatief moeten beoordelen.

2.7 Samenvatting

Kenmerken onderzoeksgroep

- Een groot deel van de Alkmaarse winkeliers in de 5 onderzoeksgebieden heeft meegedaan aan de enquête in het kader van de voormeting. In totaal gaat het om 354 respondenten. De respons bedroeg 75%.
- Er is sprake van een diversiteit in branches waarbij de textiel en schoeiselbranche en de doe-het-zelf branche het meest sterk zijn vertegenwoordigd.
- In 80% van de winkelbedrijven zijn tussen 2 en 10 mensen werkzaam. Er zijn echter ook 4 grote winkelbedrijven (1%) in de onderzoeksgroep (met meer dan 100 werknemers). Dit gegeven is van belang bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten over de omvang van de winkelcriminaliteit en de omvang van de derving.

Onveiligheid en overlast

- Het grootste deel van de winkeliers (77%) voelt zich over het algemeen veilig tot zeer veilig in de eigen winkel. Dit geldt volgens driekwart van de winkeliers ook voor het personeel (74%).
- Eén op de twintig winkeliers en één op de twintig medewerkers voelt zich in de eigen winkel echter niet veilig. Daarbij komt dat 51% van de Alkmaarse winkeliers van mening is dat de slachtofferkans voor de detaillist ten opzichte van één jaar geleden is toegenomen.
- Veel winkeliers (61%) kampen in beperkte dan wel hoge mate met overlast van bepaalde mensen of groepen mensen. In de eerste plaats wordt deze overlast veroorzaakt door winkeldieven. In mindere mate noemt men ook (met een zekere overlap) verslaafden, jongeren en zwervers. De aard van de overlast bestaat met name uit 'stelen' en 'rondhangen'.

¹⁹ Deze preventieve suggesties van de winkeliers worden in hoofdstuk 4 verder uitgewerkt.

Slachtofferschap

- Winkeldiefstal is een groot probleem voor de Alkmaarse winkeliers. In 1992 heeft 74% van de winkeliers in de eigen zaak daadwerkelijk winkeldiefstal geconstateerd. Gemiddeld waren er in dat jaar 8 geconstateerde winkeldiefstallen per Alkmaarse winkelier. De financiële schade tengevolge van winkeldiefstal is groot: gemiddeld f 9.000,-- in één jaar tijd per slachtoffer, hetgeen correspondeert met gemiddeld f 7.000,- per winkelier.
- Daarnaast vormen ook vernielingen en graffiti een probleem. Het slachtofferpercentage voor vernieling ligt op 30% ; voor graffiti zelfs op 50%. Ook hier is de financiële schade groot. In 1992 hadden de slachtoffers van graffiti een gemiddelde schade van f 700,-- (gemiddeld f 350,-- per winkelier). Bij de slachtoffers van vernieling lag de gemiddelde schade in 1992 zelfs op f 1.800,-- (f 550,-- per winkelier).
- Verder kreeg eenderde van de winkeliers (33%) te maken met bedreigingen, 32% met inbraak en 5% met beroving/roofoverval.
- Maar liefst 90% van de Alkmaarse winkeliers is in 1992 in de eigen winkel één of meerdere malen geconfronteerd met winkelcriminaliteit.
- De aangiftebereidheid van de Alkmaarse winkeliers komt in grote lijnen overeen komt met het landelijk beeld. De aangiftebereidheid voor de delicten beroving/roofoverval en graffiti is echter in vergelijking tot het landelijke beeld aan de lage kant.
- Het totale schadebedrag ten gevolge van winkelcriminaliteit was in 1992 gemiddeld f 12.000,-- per slachtoffer, hetgeen overeen komt met f 11.000,-- per winkelier. Volgens de opgave van de winkeliers is dit 0,6% van de totale bruto jaaromzet.

Preventieve maatregelen

- Bijna alle winkeliers hebben preventiemaatregelen getroffen tegen winkeldiefstal (94%). Het percentage dat aan inbraakpreventie doet, is echter geringer (85%). Met andere woorden 15% van de Alkmaarse winkeliers heeft geen enkele inbraakpreventieve maatregel getroffen.
- Iets meer dan de helft (54%) van de winkeliers is van mening dat ze zelf voldoende aan preventie hebben gedaan. De overige 46% twijfelt over de effectiviteit van het niveau van de door henzelf genomen preventieve maatregelen.
- Eenderde van de winkeliers doet aan gezamenlijke preventie. Ruim de helft (53%) heeft behoefte aan meer gezamenlijke actie.

Waardering voor de diverse betrokkenen

- Slechts een klein deel van de winkeliers is tevreden over de preventieve inspanning van de gemeente (9%); 36% vindt haar bijdrage onvoldoende.
- Over de inspanning van de politie zijn iets meer winkeliers tevreden (16%); 36% vindt haar bijdrage onvoldoende.
- De preventieve inspanning van de eigenaren wordt door 26% van de winkeliers gewaardeerd; 16% vindt deze echter onvoldoende.
- Over de eigen preventieve inspanningen is 29% van de winkeliers tevreden. Eenvijfde van de winkeliers (18%) vindt echter dat ze ook zelf meer aan criminaliteitspreventie kunnen doen.

Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar

- Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar is op dit moment nog niet erg bekend. Slechts 16% van de winkeliers had er al iets over vernomen.
- Het draagvlak onder de winkeliers voor een dergelijk project is echter groot te noemen. Maar liefst 85% van de winkeliers staat positief tegenover een gezamenlijk initiatief om winkelcriminaliteit in hun eigen winkelcentrum of -gebied te voorkomen.

3 De vijf winkelgebieden

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn aard en omvang van de onveiligheidsgevoelens, overlast, slachtofferschap en preventiemaatregelen van de Alkmaarse winkeliers behandeld. Daarnaast is stilgestaan bij hun waardering voor de preventieve inspanning van diverse betrokkenen en het draagvlak voor het op te starten preventieproject. In dit derde hoofdstuk wordt het geschetste beeld verfijnd door de vijf verschillende winkelgebieden en -centra apart te bekijken en met elkaar te vergelijken.

Wederom worden hiertoe de onderwerpen 'onveiligheid en overlast', 'slachtofferschap', 'preventieve maatregelen', 'waardering voor de inspanning van de diverse betrokkenen' en 'het project Winkelcriminaliteit Alkmaar' in afzonderlijke paragrafen behandeld. Paragraaf 3.7 geeft tot slot een korte samenvatting van de voornaamste bevindingen van deze vergelijking.

NB: Bij de presentatie van de tabellen zijn degenen die de vraag niet beantwoordden buiten beschouwing gelaten. Daarom treden er soms verschillen op tussen de aantallen in de kop van de tabellen (= het totaal aantal respondenten waarop de vraag betrekking had) en de aantallen onderaan (= het totaal aantal respondenten dat de vraag beantwoordde).

Aangezien 1 respondent niet heeft vermeld in welk gebied zijn winkel is gevestigd (zie tabel 1), wordt in de tabellen van dit hoofdstuk uitgegaan van 353 respondenten.

3.2 Onveiligheid en overlast

Veiligheid in de eigen winkel

Tabel 8: (On)veiligheidsgevoelens winkeliers

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal
Zeer veilig	36 (15%)	6 (9%)	4 (22%)	3 (27%)	1 (10%)	50 (14%)
Veilig	162 (65%)	34 (53%)	10 (56%)	7 (64%)	10 (90%)	223 (63%)
Veilig noch onveilig	42 (17%)	18 (28%)	3 (17%)	0	0	63 (18%)
Tamelijk onveilig	6 (2%)	6 (9%)	1 (6%)	1 (9%)	0	14 (4%)
Zeer onveilig	2 (1%)	0	0	0	0	2 (1%)
Weet niet	1	0	0	0	0	1
Totaal	249 (100%)	64 (100%)	18 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	353 ²⁰

²⁰ Aangezien 1 respondent niet heeft vermeld in welk gebied zijn winkel is gevestigd (zie tabel 1), wordt in de tabellen van dit hoofdstuk uitgegaan van 353 respondenten.

Tabel 9: (On)veiligheidsgevoelens personeel

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Zeer veilig	29 (12%)	4 (6%)	5 (28%)	5 (46%)	1 (9%)	44 (13%)
Veilig	150 (64%)	34 (53%)	9 (50%)	5 (46%)	9 (82%)	207 (61%)
Veilig noch onveilig	45 (19%)	20 (31%)	4 (22%)	0	0	69 (20%)
Tamelijk onveilig	9 (4%)	6 (9%)	0	1 (9%)	0	16 (5%)
Zeer onveilig	1	0	0	0	0	1 (0%)
Weet niet	15	0	0	0	1	16
Totaal	249 (100%)	64 (100%)	18 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	353

In het vorige hoofdstuk is al gesteld dat 5% van de winkeliers en hun personeel zich onveilig in de eigen winkel voelt. Wanneer de antwoorden worden gerelateerd aan de verschillende gebieden (zie daarvoor de tabellen 8 & 9) dan wordt duidelijk dat de winkeliers en hun personeel in de **Koelmalaan** en de **Wendelaarstraat** zich in de eigen winkel het meest veilig voelen.

Overlast

Tabel 10: Mate van ervaren overlast

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Veel overlast	14 (6%)	7 (12%)	1 (6%)	2 (18%)	0	24 (7%)
Enige overlast	129 (55%)	41 (65%)	8 (44%)	8 (73%)	4 (40%)	190 (55%)
Geen overlast	92 (39%)	14 (23%)	9 (50%)	1 (9%)	6 (60%)	122 (36%)
Weet niet	5	2	0	0	1	8
Totaal	240 (100%)	64 (100%)	18 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	344

De winkeliers in de **Wendelaarstraat** en **Mare** hebben het meest te kampen met overlast van (groepen) mensen. Het **Centrum** neemt een middenpositie aan en **Hoefplan** en de **Koelmalaan** hebben de minste last van overlast.

Tabel 11: ‘Veroorzakers’ van overlast

	Centrum (n=182)	Mare (n=48)	Hoefplan (n=9)	Wendels. (n=10)	Koelmanln (n=4)	Totaal (n=223)
Winkeldieven	79 (52%)	23 (48%)	3 (33%)	7 (70%)	1 (25%)	113 (51%)
Verslaafden	79 (52%)	16 (33%)	1 (11%)	3 (30%)	0	99 (44%)
Jongeren	49 (32%)	24 (50%)	6 (67%)	3 (30%)	4 (100%)	86 (39%)
Zwervers	57 (38%)	7 (15%)	3 (33%)	2 (20%)	2 (50%)	71 (32%)

Wanneer gekeken wordt van welke (groepen) mensen de winkeliers overlast zeggen te ervaren, vallen wederom enkele verschillen op. De **Wendelaarstraat** (waar de overlast het grootst is) heeft relatief veel last van winkeldieven en in mindere mate van verslaafden, jongeren en zwervers. In de **Mare** zegt de helft van de overlast-ervarende winkeliers last te hebben van jongeren en winkeldieven. In het **Centrum** klagen de winkeliers over overlast van winkeldieven en drugverslaafden. Echter ook de overige twee groepen ‘overlastveroorzakers’ worden door de winkeliers in het Centrum vaak genoemd. De winkeliers in **Hoefplan** klagen vooral over de jongeren. Door de geringe responsaantallen kunnen er geen geldige uitspraken worden gedaan over de winkeliers in de **Koelmalaan**.

3.3 Slachtofferschap

Tabel 12: Slachtofferschap²¹

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal
Winkeldiefstal	147 (75%)	34 (69%)	10 (76%)	7 (83%)	5 (50%)	203 (74%)
Geslaagde inbraak	45 (18%)	17 (27%)	4 (22%)	1 (10%)	1 (10%)	68 (20%)
Poging tot inbraak	56 (24%)	23 (36%)	3 (21%)	0	0	82 (25%)
Inbraak totaal	70 (30%)	31 (49%)	4 (29%)	1 (10%)	1 (10%)	107 (32%)
Beroving/roof- overval	10 (4%)	4 (6%)	1 (6%)	0	1 (10%)	16 (5%)
Graffiti	132 (56%)	20 (32%)	7 (39%)	4 (36%)	4 (40%)	167 (50%)
Vernieling	72 (30%)	21 (33%)	6 (33%)	4 (40%)	2 (20%)	105 (30%)
Bedreiging ²²	68 (28%)	29 (48%)	7 (44%)	5 (45%)	4 (40%)	113 (34%)
Chantage & afper- sing	22 (9%)	4 (7%)	4 (25%)	0	1 (10%)	31 (9%)
Sl. Totaal	230 (92%)	53 (83%)	14 (78%)	11 (100%)	10 (91%)	319 (90%)

Het bovenstaande overzicht laat de spreiding van de verschillende delicten over de vijf gebieden zien. Bij de meeste delicten is het slachtofferschap redelijk evenredig over de verschillende gebieden verdeeld. Enkele dingen vallen echter op. Allereerst is dat het gegeven dat het **Centrum** ten opzichte van de andere gebieden onevenredig hoge slachtofferscores laat zien voor beroving/roofoverval en graffiti. Bedreiging daarentegen blijkt relatief vaker in de andere gebieden voor te komen. Een tweede ding dat opvalt is het relatief hoge aantal winkeldiefstallen in de **Wendelaarstraat**. In de Wendelaarstraat is 83% van de winkeliers het afgelopen jaar geconfronteerd met winkeldiefstal. Het gemiddelde schadebedrag per slachtoffer was daarbij ook zeer hoog; gemiddeld f 22.000,-- tegen f 9.000,-- voor heel Alkmaar. Dit betekent dat de gemiddelde winkelier in de Wendelaarstraat in 1992 f 16.500,-- aan winkeldiefstal derfde tegen een gemiddelde van f 11.000,-- over heel Alkmaar.

21 Doordat het aantal ‘weet niet’-antwoorden bij ieder delict iets anders is, kunnen de percentages (bij gelijke aantallen) ook iets verschillen.

22 Inclusief chantage & afpersing.

In 1992 werd 90% van de Alkmaarse winkeliers één of meerdere malen slachtoffer van winkelcriminaliteit.

Tabel 13: Aangiftebereidheid

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Totaal
Winkeldiefstal	49%	51%	50%
Inbraak	98%	94%	96%
Poging tot inbraak	72%	70%	68%
Beroving/roofoverval	90%	75%	89%
Graffiti	4%	5%	6%
Vernieling	44%	52%	50%
Bedreiging ²³	40%	27%	35%

Aangezien een groot aantal winkeliers in Hoefplan de aangiftevragen niet hebben beantwoord en ook de Wendelaarstraat en Koelmalaan door hun kleine populatie met lage invul-aantallen zitten, kan alleen een vergelijking tussen de aangiftebereidheid van het **Centrum** en de **Mare** worden gemaakt. Uit deze vergelijking blijkt dat de winkeliers in het Centrum relatief vaker aangifte doen van een strafbaar feit dan de overige winkeliers in Alkmaar. Uitzonderingen zijn echter de delicten graffiti en vernieling.

Voor alle gebieden geldt echter: met uitzondering van inbraak en beroving laat de aangiftebereidheid voor alle delicten te wensen over.

3.4 Preventieve maatregelen

Tabel 14: Percentage winkeliers dat geen preventieve maatregelen heeft getroffen

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Tegen diefstal	5%	13%	6%	0%	0%	6%
Tegen inbraak	17%	11%	17%	0%	18%	15%

In het vorige hoofdstuk is al gesteld dat een groot percentage van de Alkmaarse winkeliers (94%) diefstalpreventieve maatregelen heeft genomen. Wanneer echter de verschillende gebieden afzonderlijk worden bekeken, valt op dat de **Mare** een uitzondering op het (gunstige) totaalbeeld te zien geeft. In de Mare heeft 13% van de winkeliers géén diefstalpreventieve maatregelen genomen.

Ten aanzien van inbraakpreventieve maatregelen is het beeld over de gehele linie minder gunstig. Een uitzondering hierop wordt gevormd door de **Wendelaarstraat**, waar iedere winkelier aan inbraakpreventie doet. Daarnaast valt de Wendelaarstraat op door het feit dat alle 11 de winkeliers ook allemaal diefstalpreventieve maatregelen hebben genomen.

23 Inclusief chantage & afpersing.

Tabel 15: Gemiddelde preventiekosten per winkelier in 1992

	Centrum (n=79)	Mare (n=19)	Hoefplan (n=8)	Totaal (n=353)
f / winkelier	4.000	8.000	2.000	5.000
f / investeerder	10.000	18.000	4.000	12.500

Gezien het geringe aantal antwoorden in de Wendelaarstraat en de Koelmalaan (2 respectievelijk 1), kunnen alleen geldige uitspraken over de preventiekosten van het Centrum, Mare en Hoefplan worden gedaan. De gemiddelde investeringsbedragen voor preventie blijken in deze drie gebieden nogal uiteen te lopen. In de **Mare** zijn deze bedragen zonder meer het hoogste; per investeerder is daar in 1992 gemiddeld

f 18.000,-- aan preventieve maatregelen uitgegeven. In het **Centrum** was dit f 10.000,-- en in **Hoefplan** slechts f 4.000,--. Dit verschil in gemiddelde preventiekosten wordt voor een groot deel verklaard door de relatief hoge investeringen die door de grootwinkelbedrijven (in Mare en het Centrum) zijn gedaan.

Tabel 16: Beoordeling eigen preventie

	Centrum (n=249)		Mare (n=64)		Hoefplan (n=18)		Wendels. Koelman (n=11)		Totaal (n=353)
Ruim voldoende	13	(6%)	8	(13%)	6	(33%)	0		2 (18%) 29 (9%)
Voldoende	110	(47%)	27	(45%)	5	(28%)	8	(73%)	4 (36%) 154 (46%)
Voldoende noch onvoldoende	89	(38%)	24	(39%)	5	(28%)	2	(18%)	4 (36%) 124 (37%)
Onvoldoende	13	(6%)	2	(3%)	2	(11%)	0		0 17 (5%)
Ruim onvoldoende	2	(1%)	0		0		0		0 2 (1%)
Weet niet	9	(4%)	1	(2%)	0		1	(9%)	1 (9%) 12 (4%)
Totaal	236		64		18		11		11 340

Over de gehele linie geldt dat een krappe meerderheid van de winkeliers tevreden is over het niveau van de eigen preventie. Echter ook een vrij grote groep (47%) twijfelt over de eigen preventie.

Tabel 17: Behoefte aan meer gezamenlijke preventie

	Centrum (n=249)		Mare (n=64)		Hoefplan (n=18)		Wendels. Koelman (n=11)		Totaal (n=353)
ja	125	(52%)	35	(57%)	10	(56%)	6	(55%)	4 (36%) 180 (53%)
nee	56	(23%)	13	(21%)	5	(28%)	3	(27%)	5 (46%) 82 (24%)
weet niet	59	(25%)	14	(23%)	3	(17%)	2	(18%)	2 (18%) 80 (23%)
Totaal	240	(100%)	62	(100%)	18	(100%)	11	(100%)	11 (100%) 342

Met uitzondering tot de Koelmalaan heeft meer dan de helft van de winkeliers in de diverse gebieden behoefte aan meer gezamenlijke preventie. Ongeveer een kwart heeft daar geen behoefte aan. In de **Koelmalaan** echter zegt 46% van de winkeliers nee tegen meer gezamenlijke preventie tegen 36% die daar wel iets voor voelt.

3.5 Waardering voor de inspanning van de diverse betrokkenen

Tabel 18: Waardering voor preventieve inspanning gemeente

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Ruim voldoende	1 (0%)	0	0	0	0	1 (0%)
Voldoende	20 (8%)	3 (5%)	1 (6%)	4 (36%)	1 (9%)	29 (9%)
Voldoende noch onvoldoende	70 (29%)	20 (32%)	9 (53%)	2 (18%)	0	101 (30%)
Onvoldoende	55 (23%)	22 (36%)	4 (24%)	2 (18%)	6 (55%)	89 (26%)
Ruim onvoldoende	24 (10%)	8 (13%)	1 (6%)	0	0	33 (10%)
Weet niet	69 (29%)	9 (15%)	2 (11%)	3 (27%)	4 (36%)	87 (26%)
Totaal	239 (100%)	62 (100%)	17 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	340

Zoals gesteld in hoofdstuk 2, is slechts 9% van de Alkmaarse winkeliers van mening dat de gemeente Alkmaar zich voldoende inspent om winkelcriminaliteit te voorkomen. De enige uitzondering hierop is de **Wendelaarstraat**; daar is 36% van de winkeliers tevreden over de preventieve inspanning van de gemeente. In **Mare** en **Koelmalaan** zijn opvallend veel winkeliers (49% resp. 55%) ontevreden over de gemeente.

Tabel 19: Waardering voor preventieve inspanning politie

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Ruim voldoende	4 (2%)	0 (----)	1 (6%)	0 (----)	0 (----)	5 (2%)
Voldoende	40 (17%)	3 (5%)	0 (----)	5 (46%)	1 (9%)	49 (14%)
Voldoende noch onvoldoende	72 (30%)	21 (34%)	9 (53%)	3 (27%)	1 (9%)	106 (31%)
Onvoldoende	59 (25%)	29 (48%)	4 (24%)	1 (9%)	5 (46%)	98 (29%)
Ruim onvoldoende	16 (7%)	4 (7%)	2 (12%)	0 (----)	0 (----)	22 (7%)
Weet niet	50 (21%)	4 (7%)	1 (6%)	2 (18%)	4 (36%)	61 (18%)
Totaal	241 (100%)	61 (100%)	17 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	341

De preventieve inspanning van de politie wordt door de Alkmaarse winkeliers meer gewaardeerd dan de inspanning van de gemeente. Toch is ook hier maar een kleine 16% tevreden tegen 36% die ontevreden zijn. De winkeliers in **Wendels.** zijn het

meest te spreken over de preventieve inspanning van de politie; slechts 1 van de 11 winkeliers (9%) is daar ontevreden. In de **Koelmalaan** zijn 5 van de 11 winkeliers (46%) ontevreden over de inspanningen van de politie om winkelcriminaliteit te voorkomen. Ook bij de **Mare** is de ontevredenheid over de politie groot (55%).

Tabel 20: Waardering voor preventieve inspanning winkeliers

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Ruim voldoende	9 (4%)	1 (2%)	0	1 (9%)	0	11 (3%)
Voldoende	54 (23%)	15 (24%)	8 (50%)	5 (46%)	5 (46%)	87 (26%)
Voldoende noch onvoldoende	69 (29%)	19 (31%)	3 (19%)	4 (36%)	2 (18%)	97 (29%)
Onvoldoende	36 (15%)	11 (18%)	3 (19%)	0	0	50 (15%)
Ruim onvoldoende	8 (3%)	2 (3%)	1 (6%)	0	0	11 (3%)
Weet niet	63 (26%)	14 (23%)	1 (6%)	1 (9%)	4 (36%)	83 (25%)
Totaal	239 (100%)	62 (100%)	16 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	339

De winkeliers van de **Wendelaarstraat** (die naar eigen zeggen ook allemaal diefstal- en inbraakpreventieve maatregelen hebben getroffen) zijn het meest tevreden over hun eigen preventieve inspanning; 55% oordeelt de eigen inspanning als (ruim) voldoende terwijl geen enkele winkelier het als onvoldoende bestempelt. Ook in de **Koelmalaan** oordeelt geen enkele winkelier de eigen preventieve inspanning als onvoldoende; 46% vindt het voldoende.

De winkeliers in het **Centrum** en de **Mare** beoordelen de eigen preventieve inspanning negatiever. In het Centrum vindt 27% de eigen inspanning voldoende tegen 18% die het onvoldoende vindt. In de Mare oordeelt 26% de eigen inspanning voldoende tegen 21% die het onvoldoende vindt.

Tabel 21: Waardering voor preventieve inspanning eigenaren

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Ruim voldoende	8 (4%)	0	0	1 (9%)	0	9 (3%)
Voldoende	42 (20%)	14 (23%)	5 (29%)	7 (64%)	4 (36%)	72 (23%)
Voldoende noch onvoldoende	59 (28%)	18 (30%)	3 (18%)	1 (9%)	2 (18%)	83 (27%)
Onvoldoende	22 (10%)	9 (15%)	4 (24%)	0	0	35 (11%)
Ruim onvoldoende	9 (4%)	4 (7%)	1 (6%)	0	0	14 (5%)
Weet niet	72 (34%)	16 (27%)	4 (24%)	2 (18%)	5 (46%)	99 (32%)
Totaal	212 (100%)	61 (100%)	17 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	312

Ook over de preventieve inspanning van de diverse eigenaren zijn de meningen afhankelijk van het gebied waar de winkeliers zijn gevestigd. In de **Wendelaarstraat** en de **Koelmalaan** was geen enkele winkelier negatief over de preventieve

inspanning van de eigenaar c.q. eigenaren. In de **Mare** en **Hoefplan** waren daarentegen evenveel winkeliers ontevreden als tevreden over de inspanning van de eigenaren om winkelcriminaliteit te voorkomen.

3.6 Het project Winkelcriminaliteit Alkmaar

Tabel 22: Bekendheid van het preventieproject

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Wel van actie vernomen	29 (12%)	12 (19%)	5 (28%)	3 (27%)	3 (27%)	52 (16%)
Niet van actie vernomen	196 (84%)	47 (76%)	12 (67%)	7 (64%)	8 (73%)	270 (80%)
Weet niet	9 (4%)	3 (5%)	1 (6%)	1 (9%)	0	14 (4%)
Totaal	234 (100%)	62 (100%)	18 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	336

Zoals gesteld, is nog maar een minderheid van de Alkmaarse winkeliers op de hoogte van het voorgenomen preventieproject. Met kleine nuanceverschillen is dit beeld gelijk over alle vijf de gebieden.

Tabel 23: Hoe noodzakelijk oordeelt men het project

	Centrum (n=249)	Mare (n=64)	Hoefplan (n=18)	Wendels. (n=11)	Koelmanln (n=11)	Totaal (n=353)
Absoluut noodzakelijk	66 (29%)	31 (50%)	4 (24%)	5 (46%)	3 (27%)	109 (33%)
Noodzakelijk	125 (55%)	29 (47%)	9 (53%)	2 (18%)	5 (46%)	170 (52%)
Niet noodzakelijk	18 (8%)	1 (2%)	3 (18%)	2 (18%)	2 (18%)	26 (8%)
Absoluut niet noodzakelijk	1	0	0	0	0	1
Weet niet	17 (7%)	1 (2%)	1 (6%)	2 (18%)	1 (9%)	22 (7%)
Totaal	227 (100%)	62 (100%)	17 (100%)	11 (100%)	11 (100%)	328

Een ruime meerderheid (85%) oordeelt een project waarbij verschillende partijen gezamenlijk de winkelcriminaliteit gaan aanpakken (absoluut) noodzakelijk. Dit goede draagvlak is in alle vijf de gebieden aanwezig, met als positieve uitschieter de **Mare** (97% staat achter het project). De winkeliers in de **Wendelaarstraat** zijn relatief het minst enthousiast (64%).

3.7 Samenvatting en conclusies

De voorgaande paragrafen lieten een groot aantal zaken zien die universeel voor alle onderzochte winkelconcentraties gelden. Er zijn echter ook enkele zaken die per winkelgebied verschillen. Deze afwijkende zaken worden in de onderhavige paragraaf per gebied nog eens kort samengevat.

Centrum

- Het Centrum is verreweg de grootste van de vijf winkelgebieden die in Alkmaar bij de voormeting waren betrokken. Van de 354 betrokken winkelbedrijven zijn 249 in het Centrum gevestigd.
- Van de 249 winkeliers zeggen 143 (61 %) dat zij overlast van (groepen) mensen ondervinden. In de eerste plaats noemt men winkeldieven en drugverslaafden. Daarnaast ondervindt een grote groep binnenstadswinkeliers overlast van zwervers en jongeren.
- Beroving/roofoverval en graffiti komen in vergelijking tot de overige vier gebieden vaak in het Centrum voor. Bedreiging scoort (relatief gezien) weer hoger in de andere gebieden.
- De aangiftebereidheid van de winkeliers in het Centrum is over het algemeen hoger dan bij de winkeliers in de andere gebieden. Toch blijft de aangiftebereidheid ook in het Centrum achter bij het landelijke dan wel wenselijke beeld. In geval van vernieling en graffiti blijft de aangiftebereidheid echter achter bij die van de andere gebieden. Dit terwijl graffiti in het Centrum relatief vaak voorkomt; 51 % van de binnenstadswinkeliers is in 1992 slachtoffer geweest van graffiti.

Mare

- Het gebied Europaboulevard/Mare is na het Centrum het op één na grootste winkelgebied dat in de voormeting is betrokken. In totaal deden 64 winkeliers uit Mare mee aan het onderzoek.
- Een relatief groot deel van de winkeliers in Mare (77%) zegt overlast van (groepen) mensen te ervaren. De meeste overlast zeggen de winkeliers te ervaren van jongeren en winkeldieven. Daarnaast noemen 33 winkeliers drugverslaafden als veroorzakers van overlast.
- Qua diefstalpreventie komt Mare slecht uit de bus. Zij heeft van alle gebieden het hoogste percentage detaillisten dat géén preventieve maatregelen heeft genomen om diefstal te voorkomen (13 %).

Hoefplan

- In het gebied Van Ostadelaan/Hoefplan was de respons van het onderzoek het slechtst. Slechts 18 van de 28 benaderde winkeliers waren bereid de vragenlijst in te vullen. Door deze slechte respons is het niet mogelijk om op alle onderdelen betrouwbare uitspraken te doen over hoe winkeliers uit Hoefplan bepaalde vragen hebben beantwoord. Dit geldt temeer wanneer een aantal winkeliers uit Hoefplan de betreffende vraag hebben overgeslagen of niet hebben beantwoord.
- De helft van de winkeliers uit Hoefplan (50%) zegt overlast te ondervinden van (groepen) mensen. In de eerste plaats ergert men zich hierbij aan overlast van jongeren.
- Hoefplan zit qua hoeveelheid preventieve maatregelen op een gemiddeld (Alkmaars) niveau. Van de 18 respondenten hebben er 8 in 1992 geïnvesteerd in preventieve maatregelen. De hoogte van deze investeringen (f 4.000,- gemiddeld per investeerder) was echter gering vergeleken met de gemiddelde Alkmaarse investering (f 12.500,-).

Wendelaarstraat

- Alle 11 de winkeliers uit het gebied Wendelaarstraat hebben de vragenlijst voor de voormeting ingevuld.
- Bijna alle winkeliers in de Wendelaarstraat (n = 10; 91 %) zegt overlast te ervaren van bepaalde (groepen) mensen. Van deze 10 winkeliers noemen 7 winkeldieven als veroorzakers van overlast.
- De gerapporteerde "overlast" door winkeldieven blijkt in de Wendelaarstraat zeker gefundeerd te zijn. In 1992 is namelijk 83% van de winkeliers in de Wendelaarstraat geconfronteerd met winkeldiefstal. Het gemiddelde schadebedrag per slachtoffer was daarbij ook zeer hoog; gemiddeld f 21.800,-- tegen f 9.238,-- voor heel Alkmaar. Dit betekent dat de gemiddelde winkelier in de Wendelaarstraat in 1992 f 16.350,-- aan winkeldiefstal derfde tegen een gemiddelde van f 6.399,-- over heel Alkmaar.
- Het hoge percentage winkeldiefstallen blijkt in de Wendelaarstraat niet te worden verklaard door een geringe kwantiteit aan preventiemaatregelen. Elke winkelier heeft namelijk diefstalpreventieve maatregelen genomen. Daarnaast valt op dat ook elke winkelier in de Wendelaarstraat maatregelen heeft genomen om inbraak te voorkomen. Dit terwijl de andere gebieden een relatief grote groep hebben die niets aan inbraakpreventie doen. De Wendelaarstraat is een goede uitzondering.
- Van de 11 respondenten uit de Wendelaarstraat, oordelen 8 de eigen preventie als voldoende. Geen enkele respondent vindt dat de eigen preventie tekort schiet.
- Wanneer het hoge aantal winkeldiefstallen niet is te wijten aan de eigen preventieve inspanning, wie geeft men dan de schuld? De winkeliers in de Wendelaarstraat wijzen de beschuldigende vinger in ieder geval niet naar de gemeente, politie of eigenaar. In vergelijking tot de winkeliers uit de andere gebieden zijn de detaillisten goed te spreken over de preventieve inspanning van deze partijen.

Koelmalaan

- Elf van de 15 detaillisten in het gebied Koelmalaan/Vondelstraat hebben aan de voormeting meegewerkt.
- Slechts 4 van de 11 detaillisten in de Koelmalaan zouden overlast ervaren van (groepen) mensen. Alle vier de respondenten noemen in dit verband jongeren als bron van overlast.
- Van de 11 respondenten uit de Koelmalaan, oordelen 6 de eigen preventie als (ruim) voldoende. Geen enkele respondent uit de Koelmalaan vindt dat de eigen preventie tekort schiet.
- Als enig gebied heeft slechts een minderheid van de winkeliers in de Koelmalaan behoefte aan meer gezamenlijke preventie (36%).

4 Conclusies en aanbevelingen

De **voornaamste bevindingen** van dit onderzoek zijn als volgt te omschrijven.

- Alkmaar heeft in vergelijking tot de rest van Nederland veel last van winkelcriminaliteit.
- De meerderheid van de Alkmaarse winkeliers neemt aanstoot aan / ondervindt overlast van winkeldieven, jongeren en/of drugverslaafden.
- De aangiftebereidheid van de Alkmaarse winkeliers is voor verbetering vatbaar.
- De preventieve inspanning van de diverse betrokkenen is voor verbetering vatbaar.
- Er bestaat bij de winkeliers een groot draagvlak voor het starten van een preventieproject.

Winkelcriminaliteit

Tabel 4a in hoofdstuk 2 laat zien dat de Alkmaarse winkeliers vaker slachtoffer worden van winkelcriminaliteit dan hun gemiddelde Nederlandse vakbroeders (90% tegen 63%). Dit hoger slachtofferschap geldt voor elke vorm van winkelcriminaliteit. Bij deze constatering moet de nuancering worden gemaakt dat het slachtofferschap van winkeliers (en andere bevolkingsgroepen) in de stad per definitie al iets hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Toch zijn de slachtoffercijfers in Alkmaar van dien aard dat gesproken kan worden van een problematische omvang van winkelcriminaliteit. Een project om de winkelcriminaliteit te voorkomen is in Alkmaar dan ook zeker op zijn plaats.

Overlast

Naast het slachtofferschap bestaat er in de Alkmaarse detailhandel ook een duidelijk overlastprobleem. Bij het op te starten preventieproject is het derhalve zinnig ook aandacht te besteden aan deze bron van ergernis.

Aangiftebereidheid

De aangiftebereidheid van de Alkmaarse winkeliers komt in grote lijnen overeen met het landelijk beeld, maar zou zeker verbeterd kunnen worden. Vooral graffiti en beroving/roofoverval wordt relatief weinig aangegeven. Wil de politie echter effectief de winkelcriminaliteit kunnen bestrijden dan zal zij moeten beschikken over informatie; informatie die voor een belangrijk deel wordt verkregen door de aangiften van de winkeliers. Het is dan ook zeker aan te raden in het op te starten project aandacht te besteden aan de verbetering van de aangiftebereidheid.

- Een van de mogelijkheden daartoe is door enkele winkeliers al aangegeven. Zij pleiten er voor dat er een tijdbesparende aangiftemogelijkheid wordt geschapen²⁴. Dit zou kunnen geschieden door in Alkmaar het standaardaangifteformulier te introduceren waarmee winkeliers schriftelijk aangifte kunnen doen van winkeldiefstal.
- Echter louter met het introduceren van deze aangiftemogelijkheid is men er nog niet. Men zal de nodige publiciteit aan de nieuwe aangiftemogelijkheid moeten besteden en laten zien dat er ook daadwerkelijk iets met de aangiften wordt gedaan. Enkele winkeliers klaagden in de interviews over de (te) ongeïnteresseerde houding van de politiefunctionarissen wanneer zij aangifte kwamen doen. Daarnaast bleek dat de meerderheid van de winkeliers het afgelopen jaar niet geïnformeerd is op welke wijze hun aangifte verder is afgehandeld²⁵.

24 Zie hiervoor paragraaf 2.5.

25 Zie hiervoor paragraaf 2.5.

- Tot slot dient te worden opgemerkt dat het standaardaangifteformulier louter bedoeld is voor de schriftelijke aangifte van winkeldiefstal. De aangiftebereidheid voor andere vormen van winkelcriminaliteit zal derhalve op andere manieren moeten worden gestimuleerd.

Preventieve inspanning van de diverse betrokkenen

In paragraaf 2.5 is de waardering van de winkeliers voor de preventieve inspanning van de verschillende betrokkenen besproken. Daarbij zijn enkele suggesties genoemd om deze inspanningen te verbeteren.

Ten aanzien van de **politie** pleiten de winkeliers voor meer surveillance, een sneller en effectiever aangiftebeleid, meer advisering en meer persoonlijk contact met de winkeliers. Al deze suggesties lijken echter op gespannen voet te staan met de beperkte personele capaciteit van de politie. Toch is dit dilemma niet per definitie onoplosbaar.

- Bijvoorbeeld door het toepassen van verticale taakdifferentiatie kan de politie toezichthouders (stadswachten of politieassistenten) in het leven roepen die zich specifiek kunnen gaan bezighouden met criminaliteitspreventie en -bestrijding in de hen toegewezen winkelgebieden. Stadswachten en politieassistenten zijn in de regel goedkoper dan reguliere politiefunctionarissen. Daarnaast richten deze beampten zich op ondersteunende ofwel relatief eenvoudige politie-werkzaamheden, waarvoor zij een aparte opleiding hebben genoten. Hierdoor krijgen agenten en hoofdagenten de gelegenheid zich meer op hun hoofdtaken te richten. Op deze manier kan het politieproduct zowel kwantitatief als kwalitatief worden verbeterd zonder dat dit directe financiële gevolgen heeft.²⁶
- Wil men er echter voor zorgen dat de toezichthouders ook daadwerkelijk aan de door de winkeliers geuite wensen voldoen, dan dient men er voor te zorgen dat zij een groot deel van hun werktijd daadwerkelijk in het winkelgebied aanwezig zijn. Het opbouwen en onderhouden van persoonlijk contact met de winkeliers is dan ook een absolute voorwaarde voor het slagen van deze aanpak.

De **gemeente** zou volgens de winkeliers ook een bijdrage kunnen leveren aan het verhogen van het (semi-) formeel toezicht. Daarnaast is er een duidelijke behoefte bij de winkeliers voor meer dan wel betere voorzieningen voor jongeren en drugverslaafden, een effectiever schoonmaakbeleid en een transactiemogelijkheid voor winkeldieven.

- Het verhogen van het (semi-) formeel toezicht is reeds bij de politie besproken. Er kan echter worden nagedacht of ook andere partijen dan de politie financiële middelen voor een verhoogd toezicht ter beschikking kunnen stellen.
- De behoefte van de winkeliers aan meer dan wel betere voorzieningen voor jongeren en drugverslaafden sluit duidelijk aan bij de overlast die zij van deze groepen ondervinden. Het is dan ook zeker aan te raden dat de gemeente in nauw overleg met het projectteam nagaat op welke plaatsen welke voorzieningen moeten worden getroffen om de overlast van jongeren en drugverslaafden in te perken. Hiervoor is het zinnig dat er een klein doelgroeponderzoek komt waarin vertegenwoordigers van alle betrokken partijen (dus ook winkeliers, jongeren, verslaafden, club- en buurtwerkers, etc.) hun inzichten naar voren kunnen brengen.²⁷

26 Zie hiervoor: 'Politiemonitor Helmond en de evaluatie introductie politieassistent', Geerlof, López, Meijer en van der Vis, NSS, 1991.

27 Aangezien dit onderzoek een beperkte omvang zal hebben, is het zeer goed mogelijk dat de projectgroep dit zelf uitvoert.

- Tot slot bestaat er een duidelijke behoefte aan een transactiemogelijkheid voor winkeldieven. Aan deze behoefte ligt bij de winkeliers een latent (voor)oordeel ten grondslag dat de betrapte winkeldief anders toch zijn gerechte straf ontloopt en er hooguit met een berisping van afkomt. Dat dit niet zonder meer het geval is, zal via voorlichting c.q. publiciteit aan de winkeliers duidelijk moeten worden gemaakt. Immers men heeft nu de eerste stappen gezet om de persoonlijke gegevens van betrapte winkeldieven in het politieel HKS-systeem in te voeren. Een eerste keer kan de winkeldief er met een berisping van af komen. Bij herhaling is het echter landelijk beleid dat consequent tot vervolging wordt overgegaan.
- Toch is het idee van transactie (waarbij wellicht een deel van de boetes direct aan de bestrijding van winkelcriminaliteit kan worden gebruikt) interessant. Het lijkt dan ook zeker de moeite waard een korte inventariserende studie te laten maken naar de mogelijkheid om een dergelijke regeling in de Algemene Politieverordening op te nemen.

De winkeliers zien ook mogelijkheden om hun eigen preventieve inspanning te verbeteren. Zo werd al in paragraaf 2.4 duidelijk dat 46% van de Alkmaarse winkeliers twijfelt over de effectiviteit van de door henzelf genomen preventieve maatregelen. Daarnaast was al opgemerkt dat 15% van de Alkmaarse winkeliers geen enkele inbraakpreventieve en 6% geen enkele diefstalpreventieve maatregel heeft genomen (een beeld dat echter van gebied tot gebied verschillen vertoont). De behoefte aan meer gezamenlijke preventie is groot. Iets meer dan de helft van de winkeliers (53%) heeft behoefte aan meer gezamenlijke preventie tegen 24% die daar geen behoefte aan heeft. Alleen in de Vondelstraat/Koelmalaan ligt dit beeld iets anders. Suggesties ter verbetering van de eigen preventieve inspanning waren dan ook: gezamenlijk toezicht houden op de winkelomgeving, meer individuele beveiliging, het laten opzetten van een onderling alarmeringssysteem en het gezamenlijk bekostigen van een beveiligingsbedrijf of een andere vorm van (semi-) formeel toezicht.

- Al klinken deze voorstellen vrij positief, het moet wel duidelijk zijn dat het realiseren ervan niet vanzelf gaat. De Centrale Voorbeelden Winkelcriminaliteit hebben duidelijk gemaakt dat goede intenties bij winkeliers niet automatisch tot een daadwerkelijke actieve bijdrage leiden²⁸.

Tot slot deden de winkeliers enkele suggesties over de wijze waarop de **eigenaar** een bijdrage aan de preventie van winkelcriminaliteit kan leveren. Zo noemden sommige winkeliers de mogelijkheid om via het herinrichten van het winkelgebied /-centrum onveilige plekken te verwijderen, het verplichten van preventieve maatregelen via het huurcontract, beter onderhoud en het doen van hogere investeringen in preventieve maatregelen.

- Binnenkort wordt een checklist gepubliceerd waarmee criminogene bouwkundige factoren in een bestaande of te ontwikkelen winkelconcentratie kunnen worden geïnventariseerd. Wellicht is het een goed idee wanneer de eigenaren van de Alkmaarse winkelconcentraties deze checklist gebruiken en de uitkomsten gebruiken voor het aanbrengen van bouwkundige verbeteringen²⁹.

28 Dit dilemma wordt onder het kopje 'Draagvlak winkeliers' nader uitgewerkt.

29 Deze checklist zal verkrijgbaar zijn bij de ministeries van Justitie, Economische Zaken en het Hoofdbedrijfsschap Detailhandel.

- De mogelijkheden om in huurovereenkomsten bepalingen op te nemen die betrekking hebben op de preventie van winkelcriminaliteit, is ook onderzocht³⁰. Dit leidde onder andere tot de formulering van enkele standaardbepalingen die verhuurders in hun huurovereenkomsten kunnen opnemen. Het is dan ook aan te raden dat de Alkmaarse eigenaren notie nemen van deze mogelijkheid en nagaan of zij het zinnig achten om de nieuwe (op de preventie van winkelcriminaliteit gerichte) standaardbepalingen in hun contracten op te nemen.
- Tot slot is het ook aan de eigenaren te bepalen in hoeverre het mogelijk en wenselijk is de investeringen voor het onderhoud en preventie op te schroeven.

Draagvlak winkeliers

Het draagvlak onder de Alkmaarse winkeliers voor het starten van een project Winkelcriminaliteit is groot. Maar liefst 85 % van de winkeliers staat positief tegenover een gezamenlijk initiatief om winkelcriminaliteit in hun eigen winkelgebied of -centrum te voorkomen. Hieruit (en uit andere antwoorden en neergeschreven opmerkingen in de voormeting) blijkt dat het probleem winkelcriminaliteit in hoge mate bij de Alkmaarse winkeliers 'leeft'.

Deze positieve constatering behoeft echter wel een relativering. In de acht Centrale Voorbeeldprojecten Winkelcriminaliteit is namelijk gebleken dat het bij aanvang toejuichen van een op te starten preventieproject niet automatisch betekent dat er sprake is van een blijvende hoge betrokkenheid bij de detaillisten. In de regel treden er knelpunten -op het gebied van de informatievoorziening, onderlinge communicatie en (commerciële) grondhouding van de winkelier- op, die een belemmering vormen voor de noodzakelijke betrokkenheid van de winkeliers. Om deze belemmeringen in een vroeg stadium te voorkomen, is het van belang dat de projectgroep in Alkmaar notie neemt van de aanbevelingen die in de Tussenrapportage Voorbeeldprojecten Winkelcriminaliteit zijn gedaan om de betrokkenheid van de winkeliers te vergroten³¹. Deze aanbevelingen houden het volgende in.

- Bij de ontwikkeling van het plan van aanpak dient men expliciet aan te geven welke concrete inbreng van de winkeliers worden verwacht. Vervolgens dient men een gezamenlijke analyse te maken van de knelpunten die men verwacht en na te denken over een manier om deze knelpunten te voorkomen.
- Om het draagvlak te vergroten is een twee-sporenbeleid aan te raden. Enerzijds dient men vaart te maken met maatregelen die goed aanslaan bij de winkeliers en die snel tot zichtbare resultaten leiden. De vele uitvoerende werkzaamheden en de communicatie naar de winkeliers kunnen hierbij wellicht door de lokale winkeliersvereniging(en) worden uitgevoerd. Anderzijds dient een lange termijnstrategie te worden gevolgd waarbij duidelijk voor ogen wordt gehouden dat het verhogen van het draagvlak onder de winkeliers een structurele voorwaarde is.
- Het organiseren van een cursus 'winkelcriminaliteit' vormt een beproefd middel om de kennis over winkelcriminaliteit en de betrokkenheid van de winkeliers bij het project te vergroten.
- In het Voorbeeldproject Almelo heeft men bijzonder succesvolle ervaringen opgedaan met het inschakelen van straatvertegenwoordigers. Tijdens een voorlichtingsavond over de cursus 'winkelcriminaliteit' waren slechts 30 mensen aanwezig. De straatvertegenwoordigers hebben vervolgens alle winkeliers in hun

30 Zie hiervoor: López, M.J.J. en A.G. van Dijk, 'Bepaalde Preventie. Verslag van een onderzoek om bepalingen ten behoeve van de preventie van winkelcriminaliteit in contracten op te nemen.', DSP, 1992.

31 Zie hiervoor: Van Dijk, A.G., A.E. van Burik en M.J.J. López, 'Tussenrapportage Voorbeeldprojecten Winkelcriminaliteit', DSP, 1993.

straat persoonlijk benaderd, met als resultaat: 250 inschrijvingen (van winkeliers en personeel) voor de cursus.³²

- Wanneer een winkeliersvereniging dergelijke straatcontactpersonen niet kent, is het aan te bevelen te overwegen om (voor de duur van het project) mensen te werven voor een dergelijke functie.
- In het Voorbeeldproject Zutphen wil men de betrokkenheid van winkeliers vergroten door op elke straat afzonderlijk toegesneden maatwerk te leveren. Een van de deelprojecten in Zutphen houdt in dat de winkeliersvereniging voor elke straat aangeeft welke behoeften er leven bij de winkeliers. Vervolgens wordt gekeken in hoeverre deze specifieke wensen ingewilligd kunnen worden. Een dergelijke aanpak verdient ook in Alkmaar navolging.

32 De methode van persoonlijke benadering is in Alkmaar ook beproefd bij het uitdelen en ophalen van de vragenlijsten voor de voormeting. Ook hier bleek persoonlijke benadering een effectief middel.